

طراحی مدار ضرب کننده موازی علامت دار برگشت پذیر با قابلیت حفظ توازن

مجید حق پرست و علی بوالحسنی

اندازه $KT \ln 2$ ژول انرژی است. K ثابت بولتزمن و T دمای مطلق در یک محیط عملیاتی است. اما در یک مدار برگشت پذیر، اطلاعات از بین نرفته و اتلاف توان داخلی به لحاظ نظری نزدیک به صفر است. بنابراین در سال ۱۹۷۳، Bennet نشان داد که برای کاهش اتلاف توان لازم است که مدارها را با استفاده از دروازه های منطقی برگشت پذیر پیاده سازی کنیم [۳].

در دروازه های (مدارهای) برگشت پذیر، اطلاعات به شکل حرارت از بین نرفته و اتلاف توان از نظر تئوری نزدیک به صفر است. مدارهای برگشت پذیر، دارای تعداد ورودی ها و خروجی های برابر بوده به طوری که در آنها امکان باز تولید و بازیابی ورودی ها در خروجی ها وجود دارد. اگرچه این ماهیت در مدارهای برگشت پذیر سبب تولید خروجی های اضافه شده و پیاده سازی و سنتز آنها را نسبت به مدارهای کلاسیک دشوارتر می سازد [۴] تا [۷]. منطق برگشت پذیر به عنوان یکی از حوزه های مهم مطالعاتی در محاسبات کوانتومی، رویکردی مؤثر در کاهش اتلاف توان مدارات بسیار پرتراکم دیجیتال در مقیاس های بسیار کوچک محسوب می شود [۸] تا [۱۰]. منطق برگشت پذیر دارای کاربردهای متنوعی در حوزه های مختلفی از جمله محاسبات نوری، نانوتکنولوژی، محاسبات کوانتومی و محاسبات مبتنی بر DNA، رمزنگاری و امنیت اطلاعات است [۸] تا [۱۰].

مدارهای کوانتومی ذاتاً برگشت پذیر بوده و متشکل از دروازه های کوانتومی برگشت پذیر هستند. سنتز و پیاده سازی این مدارها نسبت به مدارهای مبتنی بر منطق کلاسیک، دارای محدودیت ها و پیچیدگی های بیشتری است. از جمله این محدودیت ها می توان به دو فاکتور fan-out و feedback اشاره کرد که در طراحی مدارهای برگشت پذیر مجاز نیستند [۱۱] تا [۱۴]. به طور دقیق تر، مدارهای برگشت پذیر در دو حالت برگشت پذیر کلاسیک (دوبعدی) و برگشت پذیر کوانتومی (چندبعدی) تحقق می یابند. عملیات جمع و ضرب از محاسبات پایه در سیستم های کامپیوتری هستند. بهبود طراحی برگشت پذیر این واحدها در پردازنده ها از اهداف این تحقیق است.

در این مقاله یک مدار ضرب کننده علامت دار با ویژگی حفظ توازن با استفاده از دروازه های برگشت پذیر موجود و دو بلوک پیشنهادی HBF (مدار 5×5 به عنوان تمام جمع کننده) و HBL (به عنوان دروازه 4×4 برگشت پذیر) ارائه شده است. هر دو ساختار ضرب کننده و جمع کننده ارائه شده در این کار از نظر هزینه کوانتومی نسبت به طرح های موجود بهبود قابل ملاحظه ای دارند که میزان بهبود در بخش ارزیابی گزارش شده است. هدف این پژوهش، طراحی بهبود یافته یک مدار ضرب کننده برگشت پذیر با ویژگی حفظ توازن است. معیار ارزیابی و کارایی این طرح ها، بهینه سازی مدارها با توجه به کمینه کردن پارامترهای کوانتومی همچون هزینه کوانتومی، ورودی های ثابت و خروجی های بی اهمیت است. از این رو برای هر کدام از واحدهای اصلی مدار ضرب کننده، طرح هایی جدید و بهبود یافته ارائه شده است.

چکیده: یکی از چالش ها و محدودیت های مهم در طراحی مدارهای پرتراکم، اتلاف توان ناشی از ترانزیستورهای این مدارها است. منطق برگشت پذیر یکی از رویکردهای نوین در کاهش اتلاف توان مدارهای دیجیتال در حوزه محاسبات کوانتومی است. در این مقاله طرحی بهبود یافته از یک مدار موازی ضرب کننده علامت دار هبیتی با ویژگی حفظ توازن ارائه می شود. مدارهای برگشت پذیر با قابلیت حفظ توازن یک ویژگی مهم برای پیاده سازی سیستم های تحمل پذیر اشکال در حوزه فناوری نانو است. برای طراحی ضرب کننده پیشنهادی، یک بلوک 5×5 برگشت پذیر به نام HBF برای طراحی یک جمع کننده کامل برگشت پذیر با هزینه کوانتومی مناسب و یک دروازه 4×4 برگشت پذیر به نام HBL ارائه شده اند. ساختار مدار ضرب کننده از دو بخش تولید حاصل ضرب های جزئی (PPG) و عملوندهای چندگانه افزوده (MOA) تشکیل شده است. این ساختار مبتنی بر الگوریتم های Baugh-Wooley و درخت والاس بوده که منجر به بهبود سرعت عملیات در ضرب کننده هبیتی باینری برای اعداد علامت دار می شود. مدارهای پیشنهادی بر مبنای معیارهای ارزیابی مهمی همچون هزینه کوانتومی، خروجی های بی اهمیت و ورودی های ثابت، بهینه سازی شده و با مدارهای موجود مقایسه می شوند. هدف اصلی، کاهش هزینه کوانتومی، تعداد ورودی های ثابت و خروجی های بی اهمیت در طراحی مدار ضرب کننده پیشنهادی است. نتایج ارزیابی و مقایسه نهایی نشان می دهد که ضرب کننده 5×5 پیشنهادی در این پژوهش، 26% در هزینه کوانتومی، 9% در خروجی های بی اهمیت و 9% در ورودی های ثابت نسبت به بهترین طرح های موجود، بهبود یافته است.

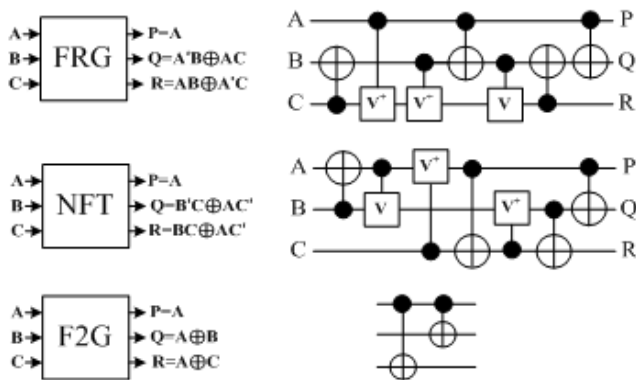
کلیدواژه: محاسبات کوانتومی، مدار برگشت پذیر، ضرب کننده علامت دار، حفظ توازن، فناوری نانو.

۱- مقدمه

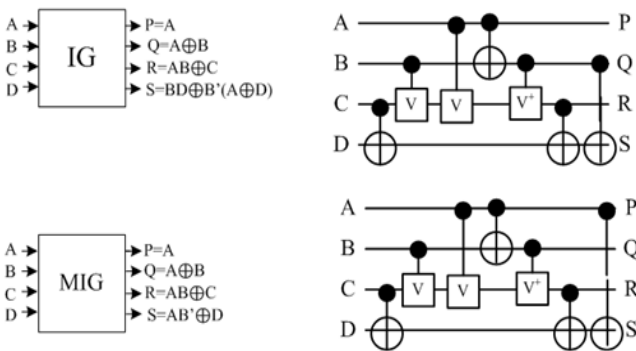
اتلاف توان یکی از مشکلات مهم در توسعه مدارهای پرتراکم دیجیتال به شمار می رود. در سال های اخیر پیشرفت های مطلوبی در فرایندهای ساخت، تکنیک های طراحی و روش های محاسباتی در جهت کاهش اتلاف توان مدارها صورت گرفته است. اما با توجه به دو برابر شدن تعداد ترانزیستورها در هر هجده ماه بر اساس قانون Moore، در ادامه این روند با چالش ها و محدودیت های فیزیکی به ویژه در مقیاس نانو مواجه خواهیم شد [۱]. از سوی دیگر نتایج تحقیقات Landauer در دهه ۶۰ میلادی نشان داد که در مدارهای کلاسیک صرف نظر از تکنولوژی ساخت و پیاده سازی آنها، اطلاعات به شکل گرما از بین می روند [۲]. ثابت شده که هر بیت از این اطلاعات هدر رفته در طول یک فرایند برگشت ناپذیر به

این مقاله در تاریخ ۱ اسفند ماه ۱۳۹۵ دریافت و در تاریخ ۸ بهمن ماه ۱۳۹۶ بازنگری شد.

مجید حق پرست (نویسنده مسئول)، گروه کامپیوتر، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، (email: haghparast@iausr.ac.ir).
علی بوالحسنی، گروه کامپیوتر، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، (email: ali.bolhassani@srbiau.ac.ir).

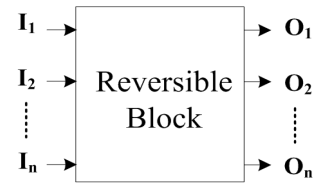
شکل ۳: بلوک دیاگرام و پیاده‌سازی کوانتومی دروازه‌های برگشت‌پذیر ۳×۳ با قابلیت حفظ توازن.

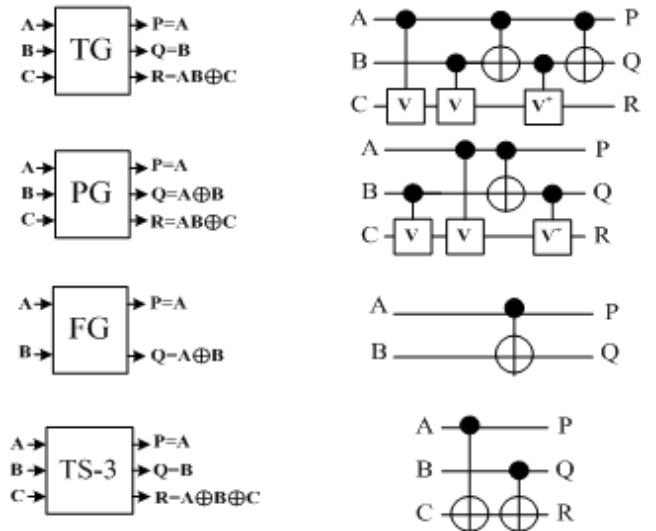
شکل ۴: بلوک دیاگرام و پیاده‌سازی کوانتومی دروازه‌های برگشت‌پذیر ۴×۴ با قابلیت حفظ توازن.

۲-۲ دروازه‌های برگشت‌پذیر با قابلیت حفظ توازن

بررسی و کنترل توازن از مهم‌ترین کارها برای تشخیص اشکال در مدارهای دیجیتال محسوب می‌شود. در [۴] تا [۷]، امکان حفظ توازن در مدارهای برگشت‌پذیر به عنوان رویکردی مهم در تشخیص اشکال‌های واحد است. سیستم‌های تحمل‌پذیر اشکال می‌توانند در صورت بروز اشکال، ضمن تشخیص و کنترل آن، به درستی به کار خود ادامه دهند. در بسیاری از سیستم‌های محاسباتی، مخابراتی و مبتنی بر فناوری نانو، مدارهای تحمل‌پذیر اشکال با ویژگی توازن بیت‌ها و حفظ توازن نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کنند [۴] تا [۷]. مدارهای برگشت‌پذیر با ویژگی حفظ توازن از شروط لازم (نه کافی) در توسعه و تحقق مدارهای تحمل‌پذیر اشکال در فناوری نانو برای تشخیص اشکال و شناسایی سیگنال‌های معیوب است. مدارهای برگشت‌پذیر با قابلیت حفظ توازن که سنتز پیچیده‌تری نسبت به مدارهای برگشت‌پذیر ساده دارند، با استفاده از شبکه‌ای از دروازه‌های برگشت‌پذیر با قابلیت حفظ توازن محقق می‌شوند. اگر به طور مداوم بین ورودی‌ها و خروجی‌های یک دروازه برگشت‌پذیر، توازنی برابر برقرار باشد و توازن به طور یکسان حفظ شود، این دروازه قابلیت حفظ توازن خواهد داشت. به عبارت دیگر در یک دروازه برگشت‌پذیر با قابلیت حفظ توازن، XOR بین ورودی‌ها برابر با XOR بین خروجی‌ها است. در تحقیقات، تعداد کمی از این نوع دروازه‌ها ارائه شده‌اند. از رایج‌ترین این دروازه‌ها که در این مطالعه و کارهای موجود مورد استفاده قرار گرفته است می‌توان به دروازه‌های ۳×۳ همچون FRG، NFT، F2G و IG اشاره کرد که به ترتیب در شکل‌های ۳ و ۴ نشان داده شده‌اند [۱۵] تا [۱۸]. لازم به ذکر است که هر دروازه و مدار برگشت‌پذیر توسط دروازه‌های پایه کوانتومی محقق می‌شود که در شکل‌های ۵ و ۶ نمایش داده شده‌اند.

شکل ۱: بلوک دیاگرام یک مدار n×n برگشت‌پذیر.

شکل ۲: بلوک دیاگرام و پیاده‌سازی کوانتومی دروازه‌های برگشت‌پذیر ۲×۲ و ۳×۳ رایج.

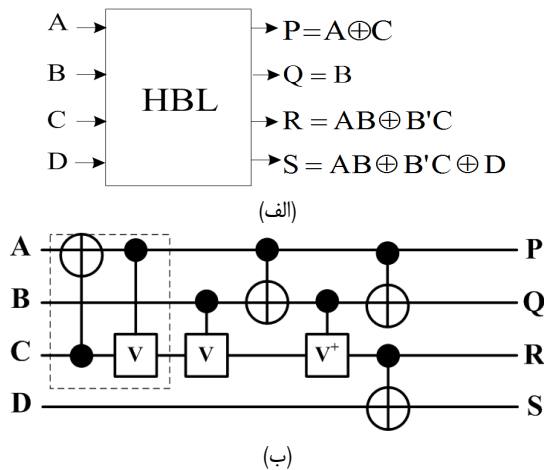
هدف از این کار، طراحی مدارهایی با پایین‌ترین هزینه کوانتومی و کمترین تعداد ورودی‌های ثابت و خروجی‌های بی‌اهمیت است. در ادامه، این مقاله به صورت زیر سازماندهی شده است: در بخش دوم، مروری بر ادبیات کار و تعاریف پایه‌ای همچون تعریف دروازه‌های برگشت‌پذیر و انواع آن و پارامترهای کوانتومی مهم در طراحی بهبودیافته یک مدار برگشت‌پذیر ارائه می‌شوند. در بخش سوم به کارهای موجود و ضرب‌کننده‌هایی که تا کنون ارائه شده‌اند خواهیم پرداخت. بخش چهارم به ارائه طرح‌های پیشنهادی اختصاص داده شده است. بخش پنجم به عنوان بحث و نتیجه‌گیری بوده که به ارزیابی و کارایی طرح‌های پیشنهادی و مقایسه آن با کارهای قبلی می‌پردازد. بخش ششم، نتیجه‌گیری و کارهای آینده است.

۲- پیش‌زمینه و مفاهیم اولیه

در این بخش ابتدا دروازه‌های برگشت‌پذیر ساده و دروازه‌های با قابلیت حفظ توازن را تعریف نموده و برخی از مهم‌ترین انواع پرکاربرد آنها را معرفی می‌کنیم. سپس مهم‌ترین پارامترهای کوانتومی (هزینه کوانتومی، خروجی‌های بی‌اهمیت و ورودی‌های ثابت) را تعریف خواهیم کرد که در طراحی بهبودیافته مدارهای برگشت‌پذیر مؤثرند.

۲-۱ دروازه‌های منطقی برگشت‌پذیر

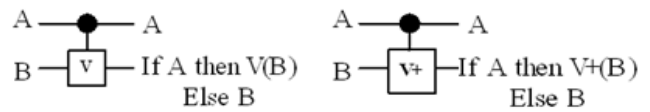
در یک دروازه (بلوک یا مدار) منطقی برگشت‌پذیر، الگویی منحصر به فرد یا تناظری یک به یک میان بردار ورودی $In = \{I_1, \dots, I_n\}$ و بردار خروجی $Out = \{O_1, \dots, O_n\}$ برقرار است [۴] تا [۷]. در شکل ۱ شماتیکی از یک بلوک برگشت‌پذیر n×n آمده است. دروازه‌های برگشت‌پذیری همچون TS-3، FG (CNOT)، TG (CCNOT) و PG (PERES) از رایج‌ترین دروازه‌های برگشت‌پذیر ساده بوده که در شکل ۲ نشان داده شده‌اند [۴] تا [۷].

شکل ۷: دروازه HBL برگشت پذیر جدید، (الف) بلوک دیاگرام و (ب) پیاده سازی کوانتومی.

شکل ۵: نمایش دروازه های پایه کوانتومی NOT و CNOT با هزینه کوانتومی واحد.

شکل ۶: نمایش دروازه های پایه کوانتومی Controlled-V و Controlled-V+ با هزینه کوانتومی واحد.

۳-۲ پارامترهای ارزیابی و بهینه سازی مدارهای برگشت پذیر

تاکنون شاخص های مهمی در ارزیابی کارایی و بهبود طراحی مدارهای برگشت پذیر معرفی شده اند که از آن جمله می توان به هزینه کوانتومی، تعداد ورودی های ثابت و تعداد خروجی های بی اهمیت اشاره کرد [۱۱] تا [۱۴]. البته در برخی از تحقیقات موجود، پارامترهای دیگری همچون پیچیدگی سخت افزاری و تعداد دروازه های برگشت پذیر نیز در نظر گرفته شده اند که معیارهای دقیق، مطلوب و بااهمیتی در ارزیابی و بهینه سازی مدارهای برگشت پذیر محسوب نمی شوند. در ادامه به تعریف مهم ترین معیارهایی می پردازیم که در یک طراحی کارآمد و بهینه برای مدارهای برگشت پذیر مورد نظر هستند. برای تحقق یک مدار بهبود یافته برگشت پذیر لازم است این پارامترها را کمینه کنیم. هرچه مقدار این معیارها در یک طراحی کاهش یابد، مداری بهبود یافته تر خواهیم داشت.

خروجی های بی اهمیت (GO): به تعداد خروجی های ناخواسته (اضافه) و بدون استفاده در یک دروازه یا مدار برگشت پذیر گفته می شود. این خروجی های زاید، هزینه زیادی را در پیاده سازی و ساخت مدارهای برگشت پذیر تحمیل کرده که برای برگشت پذیر بودن یک مدار ضروری هستند.

ورودی های ثابت (CI): تعداد ورودی هایی که دارای ارزش یا مقادیر ثابت صفر یا یک هستند. این ورودی ها برای تحقق یک مدار (دروازه) برگشت پذیر ممکن است لازم باشند و به مدار اضافه شوند.

هزینه کوانتومی (QC): هزینه کوانتومی یک مدار برابر با هزینه کوانتومی تک تک دروازه های کوانتومی پایه است. همه دروازه های کوانتومی برگشت پذیر پایه دارای هزینه کوانتومی یک بوده که برای تحقق هر دروازه و مدار برگشت پذیر و کوانتومی لازم هستند. این دروازه های پایه عبارتند از NOT، CNOT (Controlled-NOT)، Controlled-V و Controlled-V+ به طوری که هر مدار و دروازه برگشت پذیری صرفاً با آنها یا ترکیب آنها ساخته می شود [۱۹] تا [۲۳]. این دروازه ها که در شکل های ۵ و ۶ نشان داده شده اند، دارای هزینه کوانتومی واحد بوده و تعداد آنها در یک مدار نشان دهنده هزینه کوانتومی آن مدار است.

۳- مدارهای ضرب کننده برگشت پذیر موجود با قابلیت حفظ توازن

تاکنون مدارهای کمی برای ضرب کننده برگشت پذیر با ویژگی حفظ توازن ارائه شده است. در [۲۴] محققان یک ضرب کننده 4×4 ارائه کردند که در ساختار آن برای طراحی واحد PPG از دروازه های FRG و برای طراحی واحد MOA از دروازه های IG استفاده شده است. این طرح

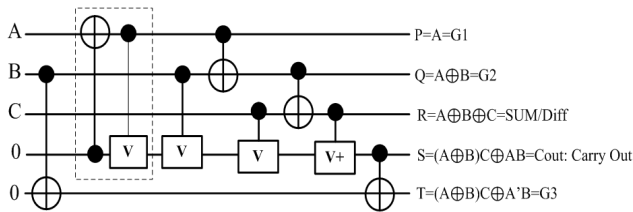
از نظر پارامترهای QC و GO مطلوب نیست. محققان در [۲۵] یک ضرب کننده 4×4 ارائه دادند که برای طراحی واحد PPG از دروازه های FRG و برای طراحی واحد MOA از دروازه های MIG استفاده شده است. در این کار همچنین از دو دروازه MIG برای ساخت تمام جمع کننده استفاده شده است. این طرح در پارامترهای QC و CI بهتر از نمونه مشابه ارائه شده در [۲۴] است. تنها مدار ضرب کننده علامت دار با ویژگی حفظ توازن توسط محققان در [۲۶] ارائه شده است. این ضرب کننده یک مدار 5×5 بوده که در آن برای تحقق واحد PPG از دروازه های F2G، FRG و MNFT و برای پیاده سازی واحد MOA از دروازه های MIG و F2PG استفاده شده است. در این مدار بلوک F2PG به عنوان یک تمام جمع کننده ارائه شده است.

۴- طرح های پیشنهادی

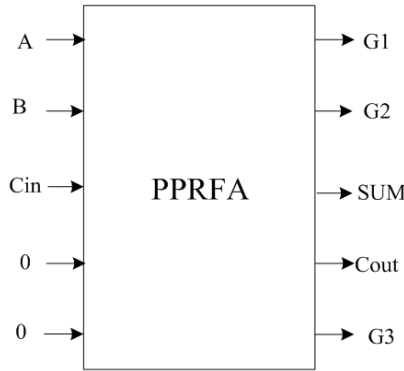
در این بخش ابتدا یک دروازه 4×4 (HBL) و یک بلوک 5×5 (HBF) برگشت پذیر با ویژگی حفظ توازن پیشنهاد می کنیم. با استفاده از بلوک HBF یک مدار جمع کننده-تفریق کننده کامل برگشت پذیر با ویژگی حفظ توازن ارائه می شود. عملیات جمع در این مدار برای مدار ضرب کننده نهایی مورد استفاده قرار گرفته است. در ادامه، مدار ضرب کننده را با استفاده از ساختارهای پیشنهادی بالا و بر پایه الگوریتم Baugh-Wooley، طراحی و بهینه سازی می کنیم. به همین منظور، ساختار عملیات ضرب بر پایه این الگوریتم تشریح شده است. مدار ضرب کننده برگشت پذیر هیبتی در این مقاله دارای ویژگی حفظ توازن بوده و از دو واحد کلی تشکیل شده است: واحد PPG (تولید حاصل ضرب جزئی) و واحد MOA ("جمع اپراتورهای چندگانه" یا "عملوندهای چندگانه افزوده"). هر کدام از این واحدها به طور جداگانه طراحی و بهبود یافته اند و سپس با استفاده از آنها مدار ضرب کننده پیشنهادی نهایی ارائه می شود.

۴-۱ دروازه 4×4 برگشت پذیر با قابلیت حفظ توازن پیشنهادی

در این بخش یک دروازه برگشت پذیر 4×4 ورودی و 4×4 خروجی به نام HBL ارائه می شود که این مدار دارای هزینه کوانتومی ۶ است. بلوک دیاگرام و پیاده سازی کوانتومی این دروازه در شکل ۷ نشان داده شده است. این دروازه دارای ویژگی حفظ توازن است زیرا طبق قرارداد، XOR بین ورودی ها با XOR بین خروجی ها برابر است و نشان می دهد این مدار حفظ کننده توازن است.

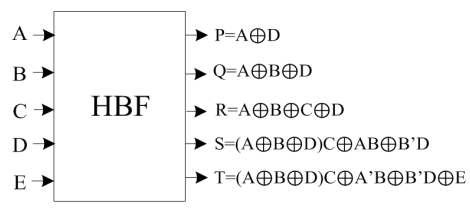

(الف)

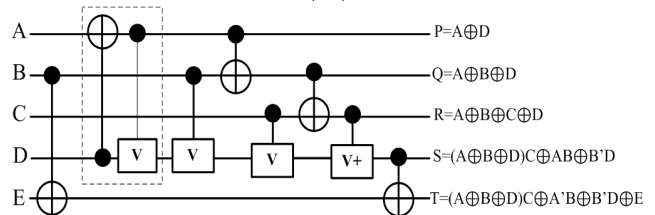

(ب)

شکل ۹: مدار جمع‌کننده- تفریق‌کننده برگشت‌پذیر با قابلیت حفظ توازن پیشنهادی، (الف) پیاده‌سازی کوانتومی و (ب) بلوک دیاگرام.

(الف)

(ب)

شکل ۸: بلوک HBF برگشت‌پذیر جدید، (الف) بلوک دیاگرام و (ب) پیاده‌سازی کوانتومی.

$$\begin{array}{r}
 X_4 \quad X_3 \quad X_2 \quad X_1 \quad X_0 \\
 \times Y_4 \quad Y_3 \quad Y_2 \quad Y_1 \quad Y_0 \\
 \hline
 X_4Y_0 \quad X_3Y_0 \quad X_2Y_0 \quad X_1Y_0 \quad X_0Y_0 \\
 X_4Y_1 \quad X_3Y_1 \quad X_2Y_1 \quad X_1Y_1 \quad X_0Y_1 \\
 X_4Y_2 \quad X_3Y_2 \quad X_2Y_2 \quad X_1Y_2 \quad X_0Y_2 \\
 X_4Y_3 \quad X_3Y_3 \quad X_2Y_3 \quad X_1Y_3 \quad X_0Y_3 \\
 X_4Y_4 \quad X_3Y_4 \quad X_2Y_4 \quad X_1Y_4 \quad X_0Y_4 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccccccc}
 + & | & & & & & & | \\
 P_9 & P_8 & P_7 & P_6 & P_5 & P_4 & P_3 & P_2 & P_1 & P_0
 \end{array}$$

شکل ۱۰: الگوریتم عملیات ضرب بر پایه روش Baugh-Wooley.

۴-۴ طراحی ضرب‌کننده برگشت‌پذیر با قابلیت حفظ توازن پیشنهادی

در پردازش سیگنال‌های دیجیتال، سرعت عملیاتی ضرب‌کننده‌ها نقشی مهم در کارایی و عملکرد سیستم‌ها دارد. به طور کلی سرعت عملیات ضرب به دو عامل ساختار مدار و الگوریتم پیاده‌سازی آن بستگی دارد. دو الگوریتم Shift-Add و Baugh-Wooley در [۲۴] تا [۲۶] برای مدارهای ضرب‌کننده بیشتر استفاده شده است. الگوریتم Shift-Add به طور معمول بر روی اعداد بدون علامت عمل می‌کند که سرعت پایینی داشته و برای پیاده‌سازی در VLSI مناسب نیست. اما عملیات ضرب مکمل بر پایه الگوریتم Baugh-Wooley سرعت بهتری داشته و برای عملیات ضرب بر روی اعداد علامت‌دار به کار می‌رود. ضرب‌کننده ارائه‌شده در این مقاله یک مدار ضرب‌کننده موازی بوده و بر پایه الگوریتم Baugh-Wooley است. این مدار ضرب‌کننده موازی از دو بخش اصلی تشکیل شده است، اولی واحد تولید حاصل‌ضرب‌های جزئی یا PPG بوده که به صورت موازی تولید می‌شوند و دومی عملوندهای چندگانه اضافه یا MOA که با روش درخت والاس اجرا می‌شوند.

با این روش در طول عملیات ضرب، در هر پالس زمانی به طور هم‌زمان و موازی تعداد n عملوند با هم جمع می‌شوند. این رویکرد موجب کاهش تأخیر در تولید حاصل‌ضرب‌های جزئی در آرایه‌های جمع‌کننده و انتقال سریع رقم‌های نقلی می‌شود. عملیات تمام جمع‌کننده برای جمع بیت‌های هم‌وزن و یکسان در یک آرایه هم‌زمان و به طور موازی است. در شکل ۱۰ الگوریتم کلی عملیات ضرب 5×5 بر پایه ورودی‌های X و Y نشان داده شده که شامل ۲۵ بیت حاصل‌ضرب‌های جزئی (به صورت تابع AND) به فرم $(X_i \times Y_j)$ به طوری که $i, j = 0, 1, 2, 3, 4$ است.

۴-۴-۱ طراحی واحد PPG برگشت‌پذیر با قابلیت حفظ توازن پیشنهادی

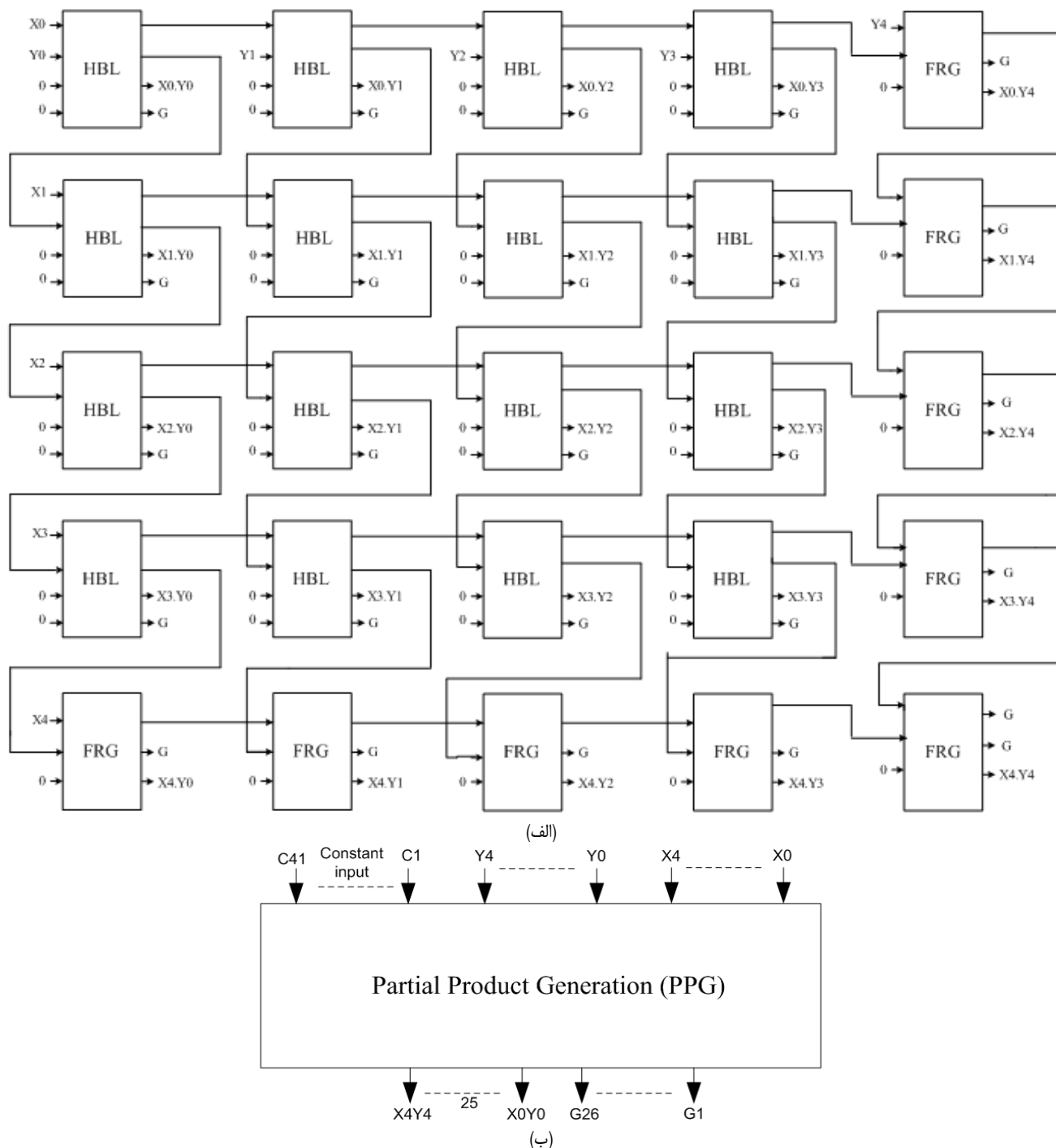
در این بخش، طرحی بهبودیافته از واحد PPG (تولید حاصل‌ضرب جزئی) ارائه می‌دهیم که این واحد برای تولید ضرب‌های جزئی به کار

۴-۲ بلوک 5×5 برگشت‌پذیر با قابلیت حفظ توازن پیشنهادی

در این بخش یک بلوک منطقی برگشت‌پذیر ۵ ورودی و ۵ خروجی به نام HBF و با ویژگی حفظ توازن ارائه می‌شود. هزینه کوانتومی این مدار ۸ است. بلوک دیاگرام و پیاده‌سازی کوانتومی این بلوک در شکل ۸ نشان داده شده است. در این بلوک، XOR بین ورودی‌ها با XOR بین خروجی‌ها برابر است که نشان می‌دهد قابلیت حفظ توازن دارد.

۴-۳ طرح تمام جمع‌کننده- تمام تفریق‌کننده برگشت‌پذیر با قابلیت حفظ توازن پیشنهادی

در این بخش، یک مدار تمام‌جمع‌کننده برگشت‌پذیر را با استفاده از بلوک جدید HBF و با هزینه کوانتومی ۸ ارائه می‌کنیم. ساختار این مدار جمع‌کننده در شکل ۹ نشان داده شده است. در این مدار در صورتی که ورودی‌های D و E برابر با صفر باشند (به عنوان دو ورودی ثابت)، تابع جمع (SUM) در خروجی سوم و تابع رقم نقلی (Carry-out) در خروجی چهارم تولید می‌شود. سه خروجی دیگر در این ساختار به عنوان خروجی‌های بی‌اهمیت شناخته می‌شوند. این مدار مشابه ساختار مدارهای موجود دارای سه خروجی زاید است. مزیت دیگری که این طرح نسبت به سایر طرح‌های مشابه موجود دارد این است که با اعمال ورودی‌ها در حالت خاص می‌توان تابع Borrow را در خروجی به دست آورد. این تابع مربوط به عملیات تفریق‌کننده کامل است. در نتیجه این مدار می‌تواند در شرایطی به عنوان تمام تفریق‌کننده نیز عمل کند که این ویژگی، وجه تمایز دیگر این طرح نسبت به هم‌تایان موجود آن است.

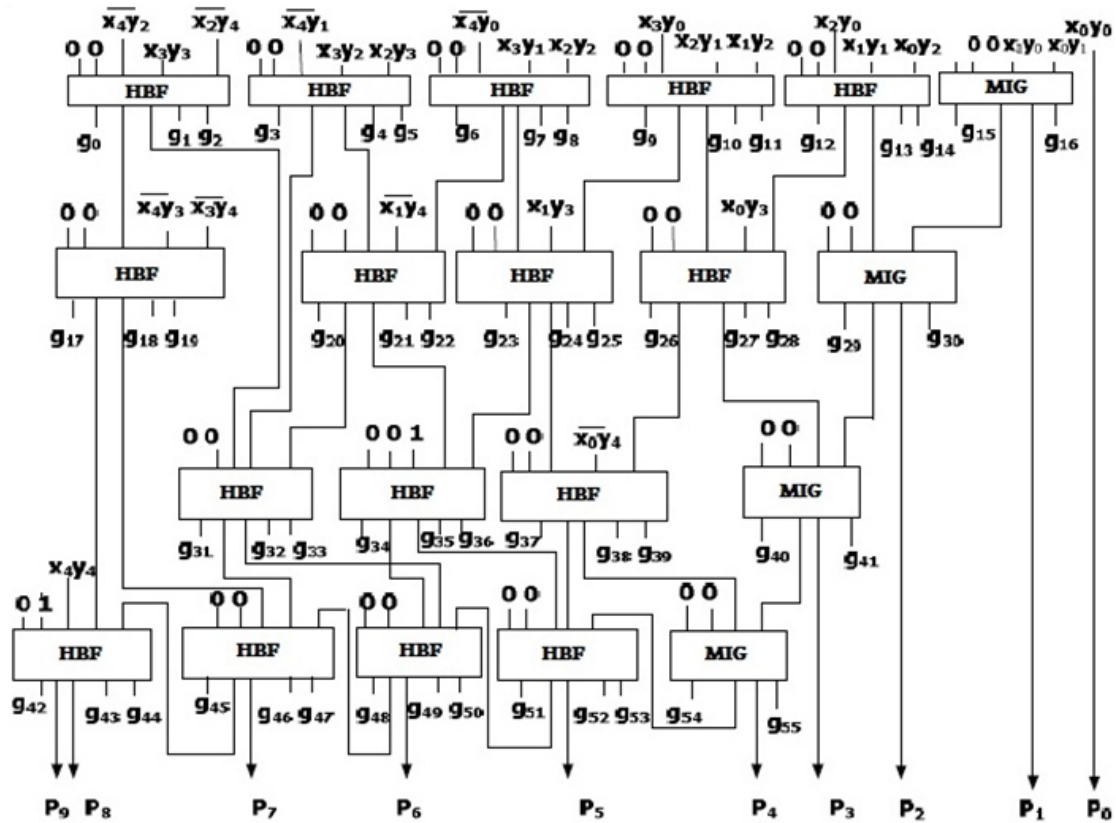

شکل ۱۱: مدار برگشت پذیر پیشنهادی Partial Product Generation (PPG)، پیاده سازی مدار و (ب) سلول پایه.

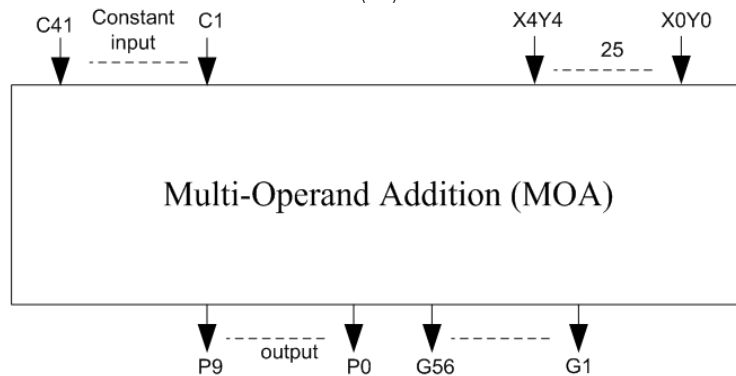
۴-۲ طراحی واحد MOA برگشت پذیر با قابلیت حفظ توازن پیشنهادی

در این زیربخش، طرحی بهبود یافته برای واحد MOA (جمع عملوندهای چندگانه) ارائه می شود. حاصل ضرب های جزئی تولید شده (خروجی های حاصل ضرب) در مدار PPG به عنوان ورودی ها (عملوندهای چندگانه) به واحد MOA وارد شده و عملیات جمع حاصل ضرب های جزئی (ترکیب اضافه شدن عملوندهای چندگانه به یکدیگر) انجام می شود. بنابراین در این واحد از جمع کننده پیشنهادی استفاده می شود. در این واحد با توجه به ورودی های اعمال شده از طبقه قبل (PPG) و ورودی های ثابت مشخص شده، در خروجی مدار، ۱۰ خروجی اصلی ($P_i : i = 0$ تا ۹) و تعدادی خروجی بی اهمیت تولید می شود. برای پیاده سازی واحد MOA از دروازه های MIG و بلوک های HBF استفاده می کنیم.

می رود. در واحد بیت های هم ارزش در هر ستون از عملیات ضرب، به طور موازی و هم زمان در هم ضرب شده که حاصل ضرب هر ستون، ضرب های جزئی قلمداد می شوند. برای پیاده سازی واحد PPG از دروازه های FRG و HBL استفاده می کنیم. هر دروازه HBL می تواند دو عملوند X_i و Y_j را به عنوان ورودی گرفته و یک نسخه کپی از هر کدام از این سیگنال ها را به همراه حاصل AND آنها ($Y_j \times X_i$) به طور جداگانه در خروجی تولید کند. به طور مشابه، هر دروازه FRG دو عملوند را در ورودی دریافت کرده و یک نسخه از آنها را به همراه خروجی AND حاصل آنها ارائه می دهد. حاصل این AND ها همان حاصل ضرب های جزئی بوده که خروجی های اصلی واحد PPG هستند. تعداد این خروجی ها ۲۵ تا بوده که به عنوان ورودی های اصلی به طبقه بعدی یعنی MOA اعمال می شوند. شکل ۱۱ نشان دهنده ساختار مدار PPG پیشنهادی است.

(الف)

(ب)

شکل ۱۲: مدار برگشت‌پذیر پیشنهادی Multi-Operand Addition (MOA)، (الف) پیاده‌سازی مدار و (ب) سلول پایه.

مشاهده شده است طرح موجود در [۲۶] بوده که هدف اصلی ما بهبود عملکرد مدار ضرب‌کننده در مقایسه با طرح موجود است. در واحد PPG از ۱۶ دروازه پیشنهادی HBL و ۹ دروازه FRG استفاده شده است. هزینه کوانتومی هر دروازه HBL برابر با ۶ و هر دروازه FRG برابر با ۵ است. بنابراین این واحد با هزینه کوانتومی کل ۱۴۱ محقق شده که نسبت به [۲۶] به اندازه ۷٪ بهبود یافته است. تعداد ورودی‌های ثابت که در این واحد با عدد صفر مشخص شده برابر با ۴۱ است که نسبت به کار موجود در [۲۶] به اندازه ۶٪ بهبود یافته است. مدار ارائه‌شده برای این واحد تعداد ۲۶ خروجی بی‌اهمیت تولید کرده که نسبت به طرح موجود در [۲۶] به میزان ۱۳٪ بهبود یافته است. در جدول ۱ نتایج ارزیابی طرح پیشنهادی PPG در مقایسه با طرح موجود [۲۶] نشان داده شده است. در واحد MOA از ۱۶ بلوک پیشنهادی HBF (برای عملیات تمام جمع‌کننده) و ۴ دروازه MIG (برای تحقق عملیات نیم جمع‌کننده) استفاده شده است. هر بلوک HBF دارای هزینه کوانتومی ۸ و هر دروازه MIG دارای هزینه کوانتومی ۷ است. بنابراین واحد MOA با هزینه کوانتومی ۱۵۶ محقق

برای تحقق این مدار در یک ضرب‌کننده علامت‌دار ۵×۵ باید تعداد ۱۰ خروجی تولید شود. برای تحقق این مدار به ۴ دروازه MIG (به عنوان نیم جمع‌کننده) و ۱۶ بلوک HBF (به عنوان تمام جمع‌کننده) نیاز است. خروجی‌های بخش PPG باید به ورودی‌های MOA اعمال شوند. شکل ۱۲ مدار پیاده‌سازی شده MOA پیشنهادی را نشان می‌دهد. در پایان از اتصال دو واحد PPG و MOA به یکدیگر، مدار ضرب‌کننده نهایی به دست می‌آید که در شکل ۱۳ نشان داده شده است.

۵- ارزیابی و تحلیل کارایی

یک مدار ضرب‌کننده برگشت‌پذیر با قابلیت حفظ توازن ارائه شد. ضرب‌کننده ارائه‌شده در این تحقیق از نوع موازی است و روی اعداد علامت‌دار قابل استفاده است. ساختمان مدار ضرب‌کننده مذکور متشکل از دو واحد اصلی PPG و MOA است. هر کدام از این واحدها را طراحی کرده و تلاش کردیم ساختاری بهبودیافته در هر کدام ارائه دهیم. تنها مدار ضرب‌کننده علامت‌دار با قابلیت حفظ توازن که تا کنون در تحقیقات

جدول ۱: مقایسه مشخصات طرح برگشت پذیر مدار PPG پیشنهادی با طرح موجود.

طرح‌ها	تعداد ورودی‌های ثابت	تعداد خروجی بی‌اهمیت	هزینه کوانتومی
طرح پیشنهادی	۴۱	۲۶	۱۴۱
طرح موجود در [۲۶]	۴۹	۳۴	۱۴۹
درصد بهبود	٪۶	٪۱۳	٪۷

جدول ۲: مقایسه مشخصات مدار برگشت پذیر MOA پیشنهادی با طرح موجود.

طرح‌ها	تعداد ورودی‌های ثابت	تعداد خروجی بی‌اهمیت	هزینه کوانتومی
طرح پیشنهادی	۴۱	۵۶	۱۵۶
طرح موجود در [۲۶]	۴۱	۵۶	۲۵۲
درصد بهبود	-	-	٪۴۰

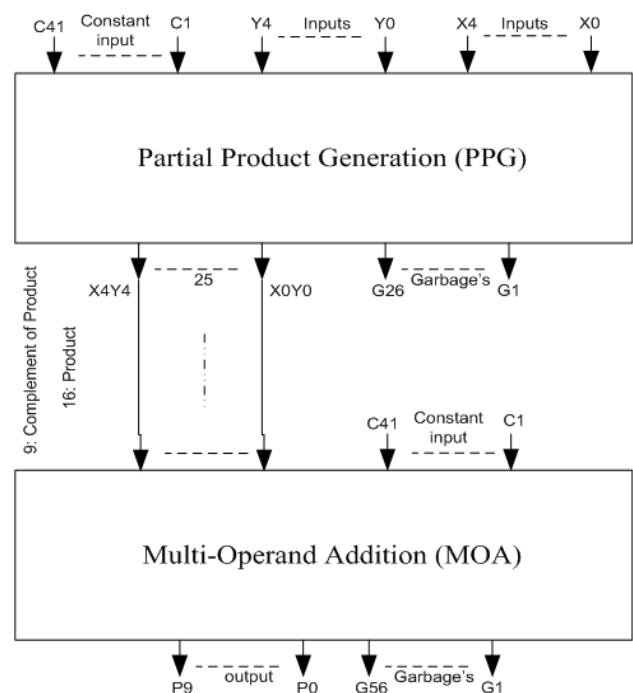
جدول ۳: نتایج ارزیابی طرح مدار ضرب کننده ۵×۵ پیشنهادی در مقایسه با طرح موجود.

طرح‌ها	تعداد ورودی‌های ثابت	تعداد خروجی بی‌اهمیت	هزینه کوانتومی
طرح پیشنهادی	۸۲	۸۲	۲۹۷
طرح موجود در [۲۶]	۹۰	۹۰	۴۰۱
درصد بهبود	٪۹	٪۹	٪۲۶

ضرب کننده ارائه شده در این مقاله بهبود مناسبی در پارامترهای هزینه کوانتومی، خروجی‌های بی‌اهمیت و ورودی‌های ثابت در مقایسه با طرح‌های موجود داشته است. مدار پیشنهادی ارائه شده می‌تواند سهم مهمی در طراحی واحدهای محاسباتی پیچیده همچون ALU داشته باشد. در تحقیقات آتی تلاش خواهیم کرد مدارهای ضرب کننده برگشت پذیر سریع علامت دار و بدون علامت را با قابلیت حفظ توازن بر پایه الگوریتم‌های توسعه یافته ارائه دهیم. همچنین طراحی ضرب کننده‌های سری و ممیز شناور برگشت پذیر با قابلیت حفظ توازن از دیگر تحقیقات ما در کارهای آینده خواهند بود.

مراجع

- [1] G. E. Moore, "Cramming more components onto integrated circuits," *J. of Electronics*, vol. 38, no. 8, pp. 114-117, Apr. 1965.
- [2] R. Landauer, "Irreversibility and heat generation in the computing process," *IBM J. Res. Develop*, vol. 5, no. 3, pp. 183-191, Jul. 1961.
- [3] C. Bennett, "Logical reversibility of computation," *IBM J. Res. Develop*, vol. 17, no. 6, pp. 525-532, Nov. 1973.
- [4] M. Haghparast and K. Navi, "A novel reversible BCD adder for nanotechnology based systems," *Am. J. Applied Science*, vol. 5, no. 3, pp. 282-288, Dec. 2008.
- [5] M. Haghparast and K. Navi, "Novel reversible fault tolerant error coding and detection circuits," *Int. J. Quantum Inf*, vol. 9, no. 2, pp. 723-738, Nov. 2011.
- [6] A. Peres, "Reversible logic and quantum computers," *Physical Review A*, vol. 32, no. 2, pp. 3266-3276, Dec. 1985.
- [7] A. K. Biswas, M. M. Hassan, A. R. Chowdhury, and H. M. H. Babu, "Efficient approaches for designing reversible binary coded decimal adders," *Microelectronics J.*, vol. 39, no. 12, pp. 1693-1703, Dec. 2008.
- [8] M. A. Nielsen and I. L. Chuang, *Quantum Computation and Quantum Information*, Cambridge Univ. Press, 2000.
- [9] M. Moisin and N. Ranganathan, "Design of a reversible ALU based on a novel programmable reversible logic gate structures," in *Proc. IEEE Computer Society Annual Symp. on VLSI*, pp. 126-131, Chennai, India, 4-6 Jul. 2011.
- [10] V. Vedral, A. Barenco, and A. Ekert, "Quantum networks for elementary arithmetic operations," *Phys. Rev*, vol. 54, no. 1, pp. 147-153, Jul. 1996.

شکل ۱۳: بلوک دیاگرام مدار ضرب کننده ۵×۵ علامت دار موازی برگشت پذیر با قابلیت حفظ توازن پیشنهادی.

شده که نسبت به [۲۶] در حدود ٪۴۰ بهبود یافته است. همچنین این واحد دارای ۴۱ ورودی ثابت بوده و ۵۶ خروجی بی‌اهمیت تولید می‌کند. جدول ۲ نشان دهنده نتایج ارزیابی و مقایسه طرح پیشنهادی MOA با کار موجود [۲۶] است.

بنابراین طرح نهایی جمع کننده پیشنهادی دارای هزینه کوانتومی ۲۹۷ بوده که در مقایسه با طرح قبلی حدود ٪۲۶ بهبود یافته است. این مدار تعداد کل ۸۲ ورودی ثابت دارد که در مقایسه با کار قبلی به میزان ٪۹ بهبود یافته است. همچنین ضرب کننده پیشنهادی ۸۲ خروجی بی‌اهمیت تولید کرده که در مقایسه با مدار ضرب کننده موجود در [۲۶] به اندازه ٪۹ بهبود یافته است. نتایج نهایی این تحلیل در جدول ۳ گزارش شده که نشان می‌دهد طرح پیشنهادی ارائه شده در این مقاله در هر سه پارامتر هزینه کوانتومی، ورودی‌های ثابت و خروجی‌های بی‌اهمیت بهتر از طرح ارائه شده موجود در [۲۶] است. ویژگی دیگر طرح ضرب کننده ارائه شده در این مقاله، استفاده از یک تمام جمع کننده برگشت پذیر با قابلیت حفظ توازن است که نسبت به کارهای مشابه موجود از نظر هزینه کوانتومی بهبود یافته است.

۶- نتیجه گیری و کارهای آینده

عملیات ضرب یک واحد پایه و مهم در پردازش‌گرهای کامپیوتری است. در این مقاله ابتدا یک دروازه برگشت پذیر پیشنهاد شده و سپس یک بلوک برگشت پذیر ارائه گردیده است. بعد از آن، یک مدار ضرب کننده ۵×۵ برگشت پذیر موازی علامت دار با قابلیت حفظ توازن پیشنهاد داده شده است. این مدار متشکل از دو بخش کلی PPG و MOA است. برای هر کدام از این بخش‌ها، ساختارهای بهبود یافته‌ای بر پایه دروازه‌های موجود و دروازه جدید پیشنهادی و بلوک جدید پیشنهادی ارائه گردید. دروازه ۴×۴ پیشنهادی در ساختار مدار PPG و بلوک ۵×۵ پیشنهادی در ساختار مدار MOA مورد استفاده قرار گرفت.

مدار ضرب کننده پیشنهادی بر پایه الگوریتم Baugh-Wooley و تکنیک درخت والاس عمل می‌کند. نتایج ارزیابی نشان داد که مدار

- [23] M. S. Islam, M. M. Rahman, Z. Begum, and M. Z. Hafiz, "Fault tolerant reversible logic synthesis: carry look ahead and carry-skip adders," in *Proc. IEEE Int. Conf. Adv. Comput. Tools Eng. Appl.*, pp. 396-401, Zouk Mosbeh, Lebanon, 15-17 Jul. 2009.
- [24] N. Syal and H. P. Sinha, "Design of fault tolerant reversible multiplier," *International J. of Soft Computing and Engineering*, vol. 1, no. 6, pp. 120-124, Jan. 2012.
- [25] S. Babazadeh and M. Haghparast, "Design of a nanometric fault tolerant reversible multiplier circuit," *J. of Basic and Applied Scientific Research*, vol. 2, no. 2, pp. 1355-1361, Feb. 2012.
- [26] Qi, F. Chen, K. Zuo, L. Guo, and Y. L. M. Hu, "Design of fast fault tolerant reversible signed multiplier," *International J. of Physical Sciences*, vol. 7, no. 17, pp. 2506-2514, Jan. 2012.
- [11] E. Knill, R. Laflamme, and G. J. Milburn, "A scheme for efficient quantum computation with linear optics," *Nature Research Journal*, vol. 406, no. 6, pp. 46-52, Jan. 2001.
- [12] R. C. Merkle and K. E. Drexler, "Helical logic," *Nanotechnology*, vol. 7, no. 2, pp. 325-339, Mar. 1996.
- [13] B. Parhami, "Fault tolerant reversible circuits," in *Proc., 40th Asilomar Conf. Signals, and Computers*, pp. 1726-1729, Pacific Grove, CA, US, 29 Oct.-1 Nov. 2006.
- [14] M. Mohammadi, M. Haghparast, M. Eshghi, and K. Navi, "Minimization and optimization of reversible bcd full adder subtractor using genetic algorithm and don't care concept," *J. Quantum Inf. Proc.*, vol. 7, no. 5, pp. 969-989, Feb. 2009.
- [15] M. Haghparast, M. Mohammadi, K. Navi, and M. Eshghi, "Optimized reversible multiplier circuit," *J. Circuits, Systems and Computers*, vol. 18, no. 2, pp. 311-323, Apr. 2009.
- [16] M. S. Islam, M. M. Rahman, Z. Begum, and M. Z. Hafiz, "Low cost quantum realization of reversible multiplier circuit," *Inf Tech J.*, vol. 8, no. 2, pp. 208-213, Nov. 2009.
- [17] R. Feynman, "Quantum mechanical computers," *Optics News*, vol. 11, no. 2, pp. 11-20, Jun. 1985.
- [18] T. Toffoli, "Reversible computing automata, languages and programming," *7th Colloquium of Lecture Notes in Computer Science*, vol. 85, no. 3, pp. 632-644, Mar. 1980.
- [19] M. Haghparast and K. Navi, "A novel fault tolerant reversible gate for nanotechnology based systems," *Am. J. World Appl. Sci.*, vol. 5, no. 5, pp. 519-523, May 2008.
- [20] M. D. S. Islam and Z. Begum, "Reversible logic synthesis of fault tolerant carry skip BCD adder," *J. Bangladesh Acad. Sci.*, vol. 32, no. 2, pp. 193-200, Aug. 2008.
- [21] E. Fredkin and T. Toffoli, "Conservative logic," *Int'l J. Theoretical Physics*, vol. 21, no. 3, pp. 219-253, Apr. 1982.
- [22] M. S. Islam and Z. Begum, "Reversible logic synthesis of fault tolerant carry skip BCD adder," *Bangladesh Acad. Sci. J.*, vol. 32, no. 2, pp. 193-200, Feb. 2008.

مجید حق پرست تحصیلات خود را در مقطع دکترای تخصصی رشته کامپیوتر گرایش سخت‌افزار در سال ۱۳۸۸ به پایان رساند. ایشان از سال ۱۳۸۶ عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری است و از فروردین ۱۳۹۶ در فرصت مطالعاتی دانشگاه یوهانس کپلر کشور اتریش به سر می‌برند. زمینه‌های تحقیقاتی فعلی ایشان عبارتند از محاسبات کوانتومی، سنتز مدارهای کوانتومی و طراحی مدارهای برگشت‌پذیر.

علی بوالحسنی تحصیلات خود را در مقطع کارشناسی کامپیوتر در سال ۱۳۸۲ و در مقطع کارشناسی ارشد کامپیوتر در سال ۱۳۹۴ در دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک به پایان رساند. ایشان از سال ۱۳۹۵ در مقطع دکترای تخصصی رشته کامپیوتر گرایش معماری سیستم‌ها در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران مشغول به تحصیل می‌باشد. زمینه‌های تحقیقاتی مورد علاقه ایشان عبارتند از محاسبات کوانتومی، منطق برگشت‌پذیر، حساب کامپیوتری و طراحی مدارهای کم‌توان در فناوری نانو.